

RIIGIKOHUS

KRIMINAALKOLLEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	4-22-3610
Otsuse kuupäev	9. märts 2023
Kohtukoosseis	Eesistuja Paavo Randma, liikmed Hannes Kiris ja Heili Sepp
Kohtuasi	Galina Kisseljova väärteoasi KarS § 151 ¹ lg 1 järgi
Vaidlustatud kohtulahend	Viru Maakohtu 14. novembri 2022. a otsus
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	Kohtuväline menetleja Politsei- ja Piirivalveamet, esindaja Andreas Kliimant, kassatsioon
Asja läbivaatamise kuupäev ja viis	22. veebruar 2023, kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

- Tühistada Viru Maakohtu 14. novembri 2022. a otsus.**
- Jõustada Politsei- ja Piirivalveameti 20. septembri 2022. a otsus, kuid asendada selles toodud Galina Kisseljova käitumise subjektiivset külge käsitlevad põhjendused Riigikohtu põhjendustega.**
- Kassatsioon rahuldada.**

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

- Politsei- ja Piirivalveameti 20. septembri 2022. a otsusega karistati Galina Kisseljovat karistusseadustiku (KarS) § 151¹ lg 1 järgi rahvusvahelise kuriteo toetamise ja õigustamise eest rahatrahviga 30 trahviühikut ehk 120 eurot. Otsuse kohaselt postitas G. Kisseljova 2. augustil 2022 Facebooki Jõhvi ja Kohtla-Järve kohalike elanike avalikku gruppi õnnitluse dessantvägede aastapäeva puhul, millele lisatud liikuv pilt kujutas Nõukogude armee dessantvägede lippu ja Venemaa Föderatsiooni dessantvägede sümboolikat kandvaid sõdureid.
- Kohtuvälise menetleja otsuse vaidlustas G. Kisseljova, kes taotles selle tühistamist ja väärteomenetluse lõpetamist. Kaebuse kohaselt ei saanud menetlusalune isik aru, et õnnitluse juurde lisatud fotol on Venemaa Föderatsiooni relvajõudude sümboolika.
- Viru Maakohus tühistas 14. novembri 2022. a otsusega kohtuvälise menetleja otsuse ja lõpetas väärteo tunnuste puudumise tõttu väärteomenetluse.
- Kohus tuvastas, et G. Kisseljova oli teadlik, et tema jagatud fotol on kujutatud just Venemaa Föderatsiooni dessantväelasi ja nende lippu. Pildil oli langevarjude kuju ning kahe lennuki kujuga lipp venekeelse tekstiga „*Nikto krome nas!*“. Samas ei olnud kohtu hinnangul G. Kisseljova pildil kujutatul otsest seost Venemaa Föderatsiooni sõjalise sissetungiga Ukrainasse ega seal toime

pandud sõjakuritegude ja genotsiidiga. Fotol olevat Venemaa Föderatsiooni dessantvägede lippu ei saa pidada Ukraina sõda õigustavaks sümboliks. Ka ei ole dessantväelased selle sõjalise agressiooni tarbeks loodud väeüksus ja puuduvad andmed, et nende lippu oleks kasutatud vahetus sõjategevuses või sõjapropaganda eesmärgil.

5. Maakohtu hinnangul tuli arvestada sedagi, et G. Kisseljova viitas postituses otsesõnu, et õnnitleb minevikus dessantvägedes teeninud isikuid (vene k „*s prazdnikom vseh, kto služil*“). Minevikus teeninud ei osale praegu sõjategevuses ja neid õnnitledes ei toetanud ega õigustanud ta praegu toimuvat agressiooni.

KASSATSIOONIMENETLUSE POOLTE SEISUKOHAD

6. Maakohtu otsuse vaidlustas kohtuväline menetleja, kes taotleb selle tühistamist ja enda otsuse jõustamist.
7. Seisukoht, et Venemaa Föderatsiooni dessantvägesid ei saa seostada sõjaga Ukrainas, on alusetu. Dessantväelased kui Venemaa Föderatsiooni sõjaväe allüksus on otseselt seotud Ukraina-vastase agressiooni ja sõjakuritegudega. Seejuures on G. Kisseljova postitus tehtud pärast seda, kui Pihkva dessantväed korraldasid 9. märtsist kuni 1. aprillini 2022 Butšas massimõrva ja info sellest oli jõudnud avalikkuseni.
8. G. Kisseljova jagas postitust sotsiaalmeedias avalikult 2. augustil 2022, kui Venemaa Föderatsioonis tähistatakse dessantvägede aastapäeva. Selle päeva puhul edastatud õnnitlusega väljendas ta toetust agressorriigi sõjaväe ideoloogiale ja selle eesmärkidele ning meetoditele.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

9. KarS § 151¹ kohaselt on väärteona karistatav agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisega seotud sümboli avalik eksponeerimine neid tegusid toetaval või õigustaval viisil. Osutatud sätte objektiivne koosseis eeldab seega järgmiste tunnuste olemasolu: *a)* agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisega seotud sümbolit; *b)* sellise sümboli avalikku eksponeerimist; *c)* agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toetamist või õigustamist. Nende koosseisutunnuste kohta selgitab kolleegium järgmist.
10. *Avalik* eksponeerimine ei ole samastatav avaliku koha mõistega KarS §-de 262-263 tähenduses; avalikult toimepanduks tuleb lugeda tegu, kui eksponeeritav sümbol tehakse nähtavaks/juurdepääsetavaks kindlaks määramata arvule isikutele (nt avalik internetigrupp) või konkretiseerimata isikutele (nt nimeliste kutseteta koosolek). Nii seda, kas *sümbol* seondub *rahvusvahelise kuriteo* toimepanemisega, kui ka seda, kas sellise sümboli eksponeerimine on *toetav või õigustav*, tuleb aga sisustada nn keskmise mõistliku inimese seisukohast, võttes arvesse sümboli enese tähendust, sümboli eksponeerimise aega (nt teatud tähendusega kuupäev või ajaline distant mõnest sündmusest), kohta (nt etendus/lavastus või poliitiline demonstratsioon) ja viisi (nt svastika käesidemel või kujutis svastika viskamisest prügikasti). Seos sümboli eksponeerimise ja koosseisus nimetatud kuriteo toetamise/õigustamise vahel ei pea olema sõnaselgelt esile toodud, vaid piisab sellest, kui selline seos tekib ilma eriteadmisteta ja maailma (poliitilistest) sündmustest keskmiselt informeeritud kõrvaltvaatajal (nt Z-tähe ja Georgi lindi üheselt arusaadav seos Vene Föderatsiooni sõjaga Ukraina vastu). Kõnesoleva väärteokoosseisu seisukohalt ei ole seejuures vahet, kas rahvusvaheline kuritegu, mille toetuseks või õigustuseks sümbolit avalikult eksponeeritakse, on kohtuotsusega tuvastatud või mitte.

11. Subjektiivse külje osas selgitab kolleegium, et nii kohtuväline menetleja kui ka maakohus on ekslikult leidnud, et KarS § 151¹ lg 1 koosseisule vastava teo toimepanijal peab olema sättes nimetatud kuritegude toetamise või õigustamise *eesmärk*. Kuigi algul oli seadusandjal tõesti soov piirata rahvusvahelise kuriteo toetamise või õigustamise karistatavus subjektiivse külje tasandil eesmärgi, st KarS § 16 lg 2 mõttes kavatsuse olemasoluga (vt seaduseelnõu 576 SE, Riigikogu XIV koosseis, seletuskiri lk 10), siis kehtiva KarS § 151¹ sõnastusest nähtub, et sellest siiski loobuti. Sätte sõnastus ei sea mingeid erilisi tingimusi subjektiivse külje osas ning kuivõrd tegemist on vääriteoga, piisab KarS § 15 lg 3 kohaselt süüteo realiseerimiseks ka ettevaatamatusest.
12. Arutatavas asjas puudub vaidlus, et G. Kisseljova jagas 2. augustil 2022 Facebookis avalikult – st KarS § 151¹ tähenduses *eksponeeris avalikult* – postitust, millega ta õnnitles Ida-Virumaa kohaliku grupi liikmeid (st kindlaks määramata isikute ringi) Venemaa Föderatsioonis sel kuupäeval tähistatava dessantvägede aastapäeva puhul. Postitusele oli lisatud venekeelne sõnum „Häid pühi neile, kes on [dessantvägedes] teeninud. Ainult ärge purskkaevus supelge!“ ja liikuv pilt, mis kujutas Venemaa Föderatsiooni dessantväelasi demonstreerimas käsivõitluse võtteid ja Venemaa Föderatsiooni dessantväelaste sümboliks olevat lippu deviisiga „*Nikto krome nas!*“ (eesti k *mitte keegi peale meie!*).
13. Venemaa Föderatsiooni sõjategevust Ukrainas tuleb vaieldamatult käsitada KarS § 151¹ objektiivse koosseisu tähenduses rahvusvahelise kuriteona. Eesti Vabariik on ühemõtteliselt mõistnud hukka Venemaa Föderatsiooni sõjalise sissetungi Ukrainasse ja tunnistanud selle rahvusvaheliseks kuriteoks, nimetades seda korduvate poliitiliste avaldustega agressiooniks ja selle käigus Ukraina rahva vastu toimepandud julmuse sõjakuritegudeks ning genotsiidiks (nt Riigikogu 21. aprilli 2022. a avaldus „Venemaa Föderatsiooni sõjakuritegudest ja genotsiidist Ukrainas“ 584 AE; 18. oktoobri 2022. a avaldus „Ukraina territooriumi annekteerimise hukkamõistmisest ja Venemaa režiimi terroristlikuks kuulutamisest“ 717 AE). Ka oli karistusseadustiku täiendamine §-ga 151¹ suuresti ajendatud Venemaa Föderatsiooni agressioonist Ukraina vastu ja sellest johtunud soovist piirata selliste sümbolite kasutamist, mis on seostatavad raskete rahvusvahelise õiguse rikkumistega ja loovad toetajaskonda selliste tegude jätkamiseks või tulevaseks toimepanekuks.
14. Hinnates seda, kas G. Kisseljova postitus kujutas agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisega seotud sümbolit, asus maakohus kohtuvälisest menetlejast erinevale seisukohale. Maakohtu arvates ei ole Venemaa Föderatsiooni dessantväelastel ega nende sümbolikal seost Venemaa Föderatsiooni praeguste kuritegudega Ukrainas. Kolleegium peab maakohtu sellist järeldust alusetuks ja selle selgituseks esitatud põhjendusi kohatuks.
15. Kassaator osutab õigustatult, et sõjalist agressiooni Ukrainas teostab Venemaa Föderatsioon oma sõjaväe ja selle üksuste abil. Seega ei ole võimalik asuda seisukohale, et Ukraina riigi ja rahva vastu rünnakut teostaval allüksusel pole seost Venemaa Föderatsiooni rahvusvaheliste kuritegudega Ukrainas. Seda enam, et dessantväelased ei ole Venemaa Föderatsiooni armee jaoks kaugeltki mitte teisejärgulise tähendusega. Dessantvägi, keda Venemaa Föderatsioon peab „eliitüksuseks“, on olnud Venemaa Föderatsiooni jaoks aastakümneid oluline sümbol, mille kultuslikkusele rõhumist on kasutatud nii riigisiselt kui ka -väliselt ideoloogilise relvana oma väidetava sõjalise ülemvõimu demonstreerimiseks. Osana sellest ideoloogiast tähistatakse iga aasta 2. augustil Venemaa Föderatsioonis ametlikult õhudessantvägede päeva. Oluline on arvestada sedagi kassaatori märgitult, et avalikkusele teadaolevalt olid Ukraina linnas Butšas toimepandud sõjakuritegude taga just dessantväelased. Seetõttu on seos Venemaa Föderatsiooni dessantväe ja rahvusvaheliste kuritegude vahel objektiivse kõrvaltvaataja jaoks täiesti ilmne.

- 16.** Ekslik on seegi maakohtu seisukoht, et G. Kisseljova postitusest ei nähtu Venemaa Föderatsiooni toimepandud rahvusvaheliste kuritegude toetamist. G. Kisseljova postituse tegemise hetkel oli juba mitmendat kuud käimas Venemaa Föderatsiooni sõjaline agressioon Ukraina vastu. Samuti olid avalikuks tulnud Venemaa Föderatsiooni äärmiselt õdvastavad sõjakuriteod Ukrainas, sh tsiviilelanike tapmised, piinamised ja vägistamised Butšas, mida seostatakse justnimelt dessantväelastega. Sellisel ajal mõjub Venemaa Föderatsiooni dessantväelasi kujutava pildi juurde lisatud õnnesoov dessantvägede päeva puhul – mille tähistamisel ei ole Eesti Vabariigiga mingit seost – ühemõttelise toetusavaldusena Venemaa Föderatsiooni relvajõududele ja ühtlasi ka selle armee poolt toimepandud ja jätkuvalt toimepandavatele rahvusvahelistele kuritegudele.
- 17.** Kolleegiumi hinnangul oli G. Kisseljoval eespool kirjeldatud objektiivse koosseisu asjaolude suhtes ka vähemalt kaudne tahtlus. Märgitut ei väära kuidagi menetlusaluse isiku väide, et postitus oli suunatud üksnes minevikus Nõukogude Liidu dessantvägedes teeninud isikute õnnitlemisele. Alates 24. veebruarist 2022 on kõigile Eesti Vabariigis elavatele isikutele ühemõtteliselt selge, milline tähendus on siinses õigusruumis Nõukogude Liidu ja selle õigusjärglasest Venemaa Föderatsiooni relvajõududel ning mida tähendab nende positiivses võtmes kujutamine. G. Kisseljova pidas selgelt võimalikuks ja möönis, et avaldab oma postitusega toetust Venemaa Föderatsiooni armeele, tema poolt toime pandavatele rahvusvahelistele kuritegudele ning sellisena mõistab seda ka keskmine kõrvaltvaataja.
- 18.** Eeltoodust tulenevalt rahuldab kolleegium kassatsiooni ja tühistab väärteomenetluse seadustiku § 174 p-st 6 ja § 175 p-st 1 juhindudes Viru Maakohtu 14. novembri 2022. a otsuse ning jõustab Politsei- ja Piirivalveameti 20. septembri 2022. a otsuse, asendades selles toodud G. Kisseljova käitumise subjektiivset külge käsitlevad põhjendused käesoleva otsuse punktis 11 märgitud põhjendustega.

(allkirjastatud digitaalselt)